

NAUKI O ADMINISTRACJI

OLESIA RADYSZEWSKA

УПЛИВ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ОНОВЛЕННЯ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ФІЛОЛОГІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. В умовах активізації євроінтеграційних та глобалізаційних процесів вітчизняне адміністративне право як фундаментальна галузь національного права перебуває на стадії свого оновлення, трансформації та реформування. Це зумовлює не тільки переосмислення аксіологічного підґрунтя сучасного адміністративного права, під впливом європейських правових цінностей, але й існування об'єктивних факторів перенесення в українську правову систему цілих правових інститутів, запозичення комплексів термінів іншомовного походження, що використовуються в європейській адміністративній доктрині.

Метою дослідження є аналіз особливостей уведення до понятійно-термінологічного апарату сучасного адміністративного права України термінів європейського адміністративного права, а також проблеми їхнього перекладу з європейських мов.

Ступінь наукової розробки проблеми. Варто зазначити, що в кожен історичну епоху в національній мові формуються оптимальні способи творення юридичних термінів як на власному ґрунті, так і з використанням мовних ресурсів інших мов у процесі контактування з ними. Здебільшого мовознавці концентрують свою увагу на дослідженні юридичної фахової мови в аспекті стилістики, тобто в межах стилістичних різновидів сучасної української мови, або досліджують терміносистему як предмет перекладознавства (Артикуца Н., Бель Л., Зарума-Панських О., Касяненко Д., Карабан В., Курунець І., Кронін М., Кочан І., Лукашук О., Тертичний О., Саєнко С., Чередніченко О., Чеботарьова А., Чорнуватий Л., Цавоскі А.). Стосовно наукових розвідок у сфері оновлення понятійно-термінологічного апарату адміністративного права України, то цією тематикою займатися В. Авер'янов, А. Берлач, І. Коліушко, Т. Коломoeць В. Колпаков, Н. Нижник, В. Галунько, Т. Карабін, Р. Мельник, В. Тимошук, Н. Писаренко, А. Пухтецька,

А. Школик та ін. Особливостями наближення національної правової галузевої термінології до європейської (англомовної) в умовах європейської інтеграції займалися Д. Касяненко, О. Колюшева, А. Міщенко, В. Резнік, К. Трихліб, О. Шаблій, Б. Шлоер.

Виклад основного матеріалу. В умовах активної імплементації положень європейського адміністративного права у вітчизняну правову систему, активізації здійснення порівняльно-правових розвідок, що є методологічною основою дослідження явища європеїзації національного права, виникає потреба в аналізі явищ правової дійсності з урахуванням особливостей мови, на якій написані такі тексти. Так, німецький компаративіст Е. Рабель (E. Rabel) зазначав, що просте порівняння текстів не є справжнім порівняльним правом; тексти «як скелет без мускулів і нервів»... мова – це форма, яку набирає закон, а завдання компаративіста у тому, щоб «забратися під шкіру» закону¹. Тому в епоху, коли право стає глобальним і міжнаціональним (європейським) важливо зрозуміти, що юридичний переклад, як і інтерпретація і систематизація наднаціонального права в національних правових системах, означає те, що порівняльне право і юридична лінгвістика є факторами, які впливають на методологію національного права².

Окреслений процес набирає особливої ваги в умовах виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо забезпечення поступового приведення (адаптації) існуючого та майбутнього законодавства у певних сферах життєдіяльності відповідно до положень *acquis* ЄС до досягнення їх повної сумісності. Однак гармонізацію законодавства України до стандартів ЄС необхідно розглядати не тільки як процес правової інтеграції, але і через призму наближення вітчизняної загальноправової термінології до термінології європейського права, що є послідовним процесом узгодження основних понять, підходів і концепцій розвитку національного законодавства України на основі загальноєвропейських цінностей, стандартів і принципів права. Важливою складовою наближення загальноправової термінології виступає лексична гармонізація, спрямована на забезпечення узгодженої системи понять і термінів на національному і міжнародному рівнях³.

Зауважимо, що європейські фахівці не вважають мову актів *acquis* ЄС окремою категорією, а розуміють її як функціональний і стилістичний варіант офіційного стилю на межі з науковим. Тому не можна сприймати юридичну англійську мову так само як англійську мову взагалі, адже вона

¹ Э. Рабель, *Задачи и необходимость сравнительного правоведения*, науч. ред. Б. М. Гонгалло, Екатеринбург 2000, с. 16.

² С. Максимов, *Сравнительное право и юридическая лингвистика: перспектива взаимодействия*, в: *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник наукових праць*, ред. Ю. Шемшученка, В. Тихого, М. Цимбалюка, І. Гриценка, О. Кресін, І. Ситар, Львів 2012, с. 96–99.

³ К. Трихліб, *Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології*, Харків 2014, с. 12.

хоч і не має властивої виключно для себе граматики, але існує характерна термінологія та засоби притаманні для неї зворотів⁴.

Необхідно підкреслити, що понятійно-термінологічний апарат адміністративного права України нині об'єктивно змінюється і оновлюється під впливом загальної європеїзації права, а також розвитку європейського та глобального адміністративного права. Однак, як і 15 років тому, особливі труднощі у фахівців виникають під час перекладу запозиченого з іноземної мови терміну «англ. *public administration*», що не має відповідника українською мовою, адже формування нового терміна – це виникнення і мовне оформлення поняття. Надзвичайно розповсюдженим цей термін (франц. *administration publique*, нім. *Die öffentliche Verwaltung*, іспан. *administracion publica*, польс. *administracja publiczna*, румун. *administrația publică*, болг. *публичната администрация*) є у зарубіжній фаховій літературі з конституційного та адміністративного права, практиці ЄСПЛ, Суду справедливості ЄС, у професійних колах правників-теоретиків і юристів-практиків. Проте на сучасному етапі в Україні надалі триває дискусія щодо адекватного його перекладу, формулювання дефініції, відмежування від суміжних категорій, пов'язаних із публічною сферою, зокрема державним управлінням (англ. *state managment*), публічним управлінням (англ. *public managment*), новим публічним управлінням (англ. *new public management*), добрим (належним) урядуванням (англ. *good governance*), доброю (належною) адміністрацією (англ. *good administartion*) тощо. Питання визначення дефініції поняття «публічна адміністрація» в українській та європейських науках адміністративного права через призму когерентності доктринальних поглядів були об'єктом нашого окремого дослідження⁵.

Слід відзначити, що проблема однозначності тлумачення терміна «публічна адміністрація» представниками вітчизняної адміністративно-правової доктрини та готовність українського законодавця ввести його до нормативно-правових актів, напряду пов'язана із проблемою адекватності (точності) перекладу цього поняття. Отож йдеться про вичерпну передачу змісту терміна «*public administration*» з англійської мови та повноцінну функціонально-стилістичну йому відповідність українською.

У багатьох україномовних наукових дослідженнях⁶, фахових двомовних і багатомовних словниках^{7,8}, енциклопедичних виданнях⁹, профільній

⁴ A. Cavoski, *Interaction of law and language in the EU. Challenges of Translating in Multilingual Environment*, „The Journal of Specialised Translation” 27(2017), s. 61.

⁵ О. Радішевська, *Дефініції поняття «публічна адміністрація» в українській та європейській науках адміністративного права: когерентність доктринальних поглядів*, „Порівняльно-аналітичне право” 3(2018), s. 206–210.

⁶ *Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право*, ред. В.Б. Авер'янова, Київ 2007, s. 288.

⁷ *Англійсько-французько-німецько-український словник термінології Європейського Союзу*, ред. В. Єрмоленко, Київ 2007.

⁸ *Англо-український словник міжнародного, порівняльного і європейського права : близько 70 000 термінів*, ред. В.І. Муравйова, Л.І. Шевченко, Київ 2010.

⁹ *Енциклопедичний словник з державного управління*, ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна, Київ 2010, s. 820.

перекладній літературі¹⁰ термін «*public administration*» перекладається як «державне управління» або «державна адміністрація». Також на офіційній веб-сторінці закладу вищої освіти «Національна академія державного управління при Президентові України» подано переклад на англійську мову «*National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*». Іншим прикладом некоректного, на наш погляд, перекладу є назва документу, прийнятого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року №474-р «Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки»¹¹ («*Strategy of Public Administration Reform for the period of 2016–2020*»). Уживаними стали українські назви іноземних аналітичних центрів, зокрема «*UN Public Administration Program*» («Програма з державного управління ООН»), «*European Institute of Public Administration*» («Європейський інститут державного управління») тощо. Труднощі також виникають і під час перекладу загальноживаного терміна як «англ. *public*» – «публічний». Наприклад, назву документа, прийнятого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року №142-р «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки»¹², офіційно подано як «*Strategy of Reforming the Public Finance Management System for 2017–2020*», а назву міжнародної організації «*European Centre of Enterprises with Public Participation*» – «Європейський центр підприємств із державною участю» тощо.

Стосовно перекладу адміністративно-правової термінології, під якою Колюшева О. пропонує розуміти «сукупність адміністративно-правових термінів (слів і словосполучень), що позначають поняття у галузі адміністративного права, мають адміністративно-правову направленість, суміжну спрямованість понять та змістовність діяльності органів публічної адміністрації, а також призначені забезпечувати специфічні потреби у цій галузі»¹³, то слід зазначити, що вони, як правило, вживаються тільки в одному, специфічному для певної галузі права значенні, і саме в тому, яке не викликає подвійного тлумачення. Під час перекладу такої термінології застосовуються принципи перекладознавства: збереження єдності форми та змісту, а також контекстності. Метою першого принципу є точна передача форми понять та їхнього основного значення (змісту). Другий принцип передбачає збереження змісту, але переклад терміну безпосередньо залежить

¹⁰ Г. Райт, *Державне управління*, пер. з англ.: В. Івашко, О. Коваленко, С. Соколик, Київ 1994.

¹¹ *Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки*, розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р, <www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#n9>, dostęp: 24.02.2020.

¹² *Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки*, розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р, <www.kmu.gov.ua/ua/npras/249797370>, dostęp: 24.02.2020.

¹³ В. Галунько, О. Колюшева, *Англійська правова термінологія: адміністративно-правовий аспект*, Київ 2018, s. 43.

від контексту. Використовуючи обидва шляхи при відтворенні термінології, зберігається основний смисл слів, але їхній переклад при цьому варіюється залежно від контексту¹⁴.

У цьому процесі важливого значення набуває передача англійських термінів на українську мову, що вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою, а при передачі науково-технічної та юридичної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова¹⁵.

Принцип контекстності вимає від перекладача використання порівняльно-правового методу для досягнення функціональності юридичної лінгвістики, яку у своїх дослідженнях обґрунтовували німецькі дослідники К. Цвайгерт (K. Zweigert) і Г. Кьотц (H. Kötz)¹⁶. Адже правова система будь-якого суспільства має спільні проблеми і вирішує їх у різний спосіб, але дуже часто з однаковими результатами. Тому на загальному рівні функціональне порівняльне право і юридичний переклад можуть частково тлумачитися як одне і теж саме. Тому для перекладача важливо розуміти контексти правничих мов інших держав, а для правників – знання іноземних мов є самим ефективним і коротким шляхом до досягнення їхнього розуміння¹⁷.

Юридичній термінології, як і будь-якій історично сформованій термінологічній системі, притаманні як загальнолюдські, так і національно-специфічні мовні закономірності¹⁸. Аналізуючи українську та іншу європейську (зокрема англійську і польську) адміністративно-правову термінологію, можемо стверджувати, що текстам українською та польською мовами притаманна більша конкретність, чіткість, визначеність, аніж англійською, тому перед перекладачем постає проблема балансування вмінь надання відповідності форми і змісту.

Однак необхідно не забувати, що право як автономна галузь наукової і практичної діяльності характеризується певною системою взаємопов'язаних і взаємозалежних мовних елементів. Як й інші терміносистеми, її можна охарактеризувати як структурно-організоване ціле, що має «ядро» – терміни, які виражають основні поняття права, і «периферію» – поняття суміжних галузей права та інших галузей науки – психології, економіки, медицини¹⁹. Термін у мові права ми розуміємо як слово чи словосполучення, яке є точним офіційним позначенням правового поняття, яке, у свою чергу,

¹⁴ А. Шугаєв, *Особенности перевода документов международного права*, „Littera Scripta Manet” 1(2015), s. 95–110.

¹⁵ Й. Багмут, *Проблеми перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою*, Київ 2005, s. 58.

¹⁶ К. Цвайгерт, Х. Кётц, *Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права*, т. I, Москва 2000, s. 480.

¹⁷ С. Максимов, *Сравнительное право и юридическая лингвистика*, s. 96–99.

¹⁸ Н.В. Артикуца, І.Б. Усенко, *Юридична термінологія*, w: *Юридична енциклопедія*, редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін., т. 6, Київ 2004, s. 476–478.

¹⁹ Е. Булгакова, *Английские термины социальной работы как особая терминсистема*, „Вестник СевКавГТУ. Сер. Гуманитарные науки” 2(2004), s. 8–13.

застосовується у процесі пізнання та засвоєння явищ дійсності з точки зору права²⁰. Такі ж характеристики притаманні й для термінів загального адміністративного права України, які є спільними не тільки для усіх сфер публічного адміністрування, але й часто застосовуються в конституційному, цивільному, кримінальному, трудовому праві тощо, а також в інших галузевих науках – державному управлінні, політології, соціології, інформатики, медицини тощо.

У цілому, загальний відсоток питомої української адміністративно-правової термінології значно менший, аніж англомовної, що безумовно пов'язано з впливом російської мови на українську, а також здійсненням юридичних перекладів текстів міжнародних договорів саме з російської, а не мови оригіналу. Так, офіційний переклад тексту Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (англ. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*), у редакції від 01.01.1990 здійснювався з російської мови (рос. *Конвенция о защите прав человека и основных свобод*), і, як результат, назву було передано як «Конвенція про захист прав людини і основних свобод»²¹. Указане, на нашу думку, не відтворює адекватно зміст міжнародного нормативно-правового акту і могло суттєво звузити перелік прав, що підлягають захисту. Інший приклад: так само здійснювався переклад Загальної декларації з прав людини 1948 року (англ. *The Universal Declaration of Human Rights*) з тексту російською мовою (рос. *Всеобщая декларация прав человека*), що українською, уважаємо, мало б звучати як «Всесвітня декларація прав людини»²².

Деякі неточності перекладу зустрічаємо і в Угоді про асоціацію, зокрема у статті 14 Розділу III «Юстиція, свобода та безпека», основоположному приписі, що визначає співробітництво Сторін у сфері дотримання принципів належного врядування і поваги до прав людини: «...Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом і правоохоронних і судових органів зокрема» (англ. «...*the Parties shall attach particular importance to the consolidation of the rule of law and the reinforcement of institutions at all levels in the areas of administration in general and law enforcement and the administration of justice in particular*»²³). Такий переклад, на нашу думку, є неточним і неадекватним, що може призвести до хибного тлумачення норми ЄС, адже мова йде про укріплення саме інституцій ЄС на всіх рівнях у сфері адміністрування (а не тільки управління) і правозастосування (а не у сфері правоохоронних органів), і адміністрування судових органів.

²⁰ В. Резнік, *Німецька термінологія права як особлива терміносистема (на матеріалі термінів адміністративного права Німеччини)*, „Лінгвістика” 1/28(2013), с. 44.

²¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995004/ed19900101>, доступ: 24.02.2020.

²² *Загальна декларація прав людини* від 10.12.1948, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995015>, доступ: 29.01.2020.

²³ *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* від 27.06.2014, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011>, доступ: 24.02.2020.

Проте пояснення такого перекладу можемо знати, знову ж, у російськомовній версії проєкту Угоди з 2012 року, яка «мабуть» лягла в основу україномовної версії²⁴.

Іншим прикладом може слугувати переклад однієї з ключових правових категорій – «орган публічної влади», що вживається у європейському та вітчизняному адміністративному праві. Зокрема у Директиві Європейського Парламенту і Ради 2007/2/ЄС від 14 березня 2007 року про створення Інфраструктури просторової інформації у Європейському Співтоваристві (INSPIRE) вживається термін «англ. *public authority*» – орган публічної влади, що означає: (а) будь-який державний орган або інший орган публічної адміністрації, в тому числі публічні дорадчі органи, на національному, регіональному чи місцевому рівні; (б) будь-яку фізичну чи юридичну особу, що виконує публічні адміністративні функції згідно з національним законодавством, включаючи конкретні обов'язки, види діяльності чи послуги, що стосуються довкілля; та (с) будь-яку фізичну чи юридичну особу, що має публічні повноваження чи функції, або надає публічні послуги, що стосуються довкілля, під контролем органу чи особи, вказаним у пункті (а) або (б)²⁵. Поданий переклад терміна був запропонований у Глосарії термінів *acquis* ЄС, що систематично оновлюється Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Отже, вжита термінологія має статус затвердженої, що формується спеціальним органом виконавчої влади, який функціонує у сфері євроінтеграції, і, серед іншого, забезпечує здійснення перекладів актів *acquis* ЄС на українську мову, оновлення глосарія термінів *acquis* ЄС, організовує роботу з підготовки орієнтовного плану перекладу актів *acquis* ЄС з урахуванням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції і права Європейського Союзу та забезпечує його подання на розгляд Кабінету Міністрів України.

Аналогічний переклад з англійської мови на українську вихідних понять європейського адміністративного права, зокрема «англ. *public administration*» (публічна адміністрація), «англ. *public authority*» (орган публічної влади), «англ. *public service*» (публічні послуги), «англ. *public interest*» (публічний інтерес), «англ. *public servant*» (публічний службовець), запропоновано нами під час роботи над перекладом посібника Ради Європи «Адміністрація та Ви. Посібник. Принципи адміністративного права у відносинах між особами та органами публічної влади» (англ. «*Administration and You. A handbook Principles of administrative law concerning relations between individuals and public authorities*») [віддано до друку – О.Р.].

Водночас зауважимо, що, на нашу думку, лише залучення фахівця з адміністративного права із знанням декількох юридичних мов до процесу перекладу низки Рекомендацій РЄ та посібника у цілому, дало можливість

²⁴ *Соглашение об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом, Европейским Сообществом по атомной энергии и их государствами-членами, с другой стороны*, <www.eurova.com/association/>, dostep: 24.02.2020.

²⁵ *Глосарій термінів acquis ЄС*, <www.docs.google.com/spreadsheets/d/1UaFmClhRwE_g10nGyHT4SQXJ110J3uofvzRaIhb8XSs/edit#gid=1467795730>, dostep: 24.02.2020.

виправити прикру ситуацію з першим виданням цього посібника «Управління та Ви. Посібник. Принципи адміністративного права у відносинах між особами та суб'єктами владних повноважень», презентація україномовної версії якого відбулася 30 жовтня 2019 року у Києві²⁶.

Указана зустріч є прикладом «м'якого» співробітництва органів РЄ в їхніх державах-членах, зокрема й Україні, із зацікавленими особами – представниками суб'єктів владних повноважень, суддівського врядування, органів місцевого самоврядування, широких професійних кіл – адвокатів, викладачів, науковців. Така співпраця може проходити й в інших формах, таких як: обмін інформацією і результатами проектних досліджень із професійної сфери; виїзні зустрічі фахівців, як тих, хто організовує діяльність, так і самих виконавців; обмін досвідом серед фахівців на конференціях і семінарах тощо.

Так, питанням якісного юридичного перекладу європейського права була присвячена перша профільна Міжнародна конференція з питань юридичного перекладу для забезпечення якісного законодавчого наближення «*EU Translated – Towards Better Quality Legal Translation For Better Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement*», що проводив Проект ЄС «Association4U» спільно з Генеральним Директоратом з питань перекладу Європейської Комісії та Урядовим офісом з координації європейської та євроатлантичної інтеграції 16–17 січня 2019 року²⁷. «Якісні юридичні переклади – це основа професійного наближення українського законодавства до права ЄС, а отже, запорука реформування країни в рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» – відзначив Посол ЄС в Україні Х. Мінгареллі (H. Mingarelli). Окремо для представників академічної спільноти в рамках конференції було проведено круглий стіл щодо проблем включення до навчальних програм питань юридичного перекладу в контексті євроінтеграційних процесів.

Отож під час здійснення юридичного перекладу можемо виділити такі виклики, із якими може зустрітися перекладач, а саме: досягнення рівнозначності (адекватності) тексту оригіналу та самого перекладу; існування у професійній лексиці термінології, елементи якої не завжди можна перекласти іншою мовою; існування єдиних термінів, але зовсім із різними значеннями; лексико-термінологічна недосконалість національного законодавства; впорядкування та унормування термінології, яка використовується у законодавстві; побудова неоднозначних і неточних юридичних текстів; особливості перекладу складних термінів і словосполучень, абревіатур; існування особливостей мови-оригіналу і мови-перекладу тощо.

²⁶ Презентація україномовної версії посібника Ради Європи «Управління та Ви», <[www.coe.int/uk/web/kyiv/-/presentation-of-the-ukrainian-language-version-of-the-council-of-europe-handbook-administration-and-you->](http://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/presentation-of-the-ukrainian-language-version-of-the-council-of-europe-handbook-administration-and-you-), dostep: 24.02.2020.

²⁷ Проект ЄС Association4U: офіц. стор., <www.association4u.com.ua/270-mizhnarodna-konferentsiia-z-pytan-iyurydychnoho-perekladu-dlia-zabezpechennia-iakisnoho-zakonodavchoho-nablyzhenia-v-konteksti-ievrointehra.html>, dostep: 24.02.2020.

На допомогу подолання указаних проблемам буде допоміжною фахова юридична література, електронні інформаційні ресурси ЄСПЛ, РЄ та ЄС і їхніх держав-членів, зокрема EurLex, GlobaLex, HUDOC, AGROVOC, EUROVOC, IATE, TARIC, EuroDocs, Eurotermbank, TermCoord, Abbey Lingvo, Reverso Context, Cambridge Dictionary тощо. Зазначимо, що, на жаль, українською мовою друкованих видань довідників і словників дуже мало, як за спрямуванням (юридичні), так і за певною галуззю права, у тому числі адміністративного. Водночас вітчизняним здобутком є Англійсько-французько-німецько-український словник термінології Європейського Союзу²⁸, який значно полегшив переклад термінів міждисциплінарної спрямованості. Він був результатом термінологічної роботи фахівців із європейського права, спільних політик ЄС, міжнародної політики, світової економіки та міжнародних освітніх програм, а також професійних філологів, перекладачів проекту «Лабораторія наукового перекладу».

Проте юристів-«галузевиків», зокрема адміністративістів, не було долучено до проведення його фахової термінологічної експертизи. Прикрим, на наш погляд, є пропозиція перекладу з англійської мови основних категорій адміністративного права, зокрема «англ. *public service*» як «суспільна послуга», «суспільне обслуговування», «англ. *right to good administration*» як «право на добре управління», «англ. *public policy*» як «суспільний порядок» тощо. Варте уваги також видання Англо-український словник міжнародного, порівняльного і європейського права²⁹. Однак, знову, відсутність адміністративістів серед кола укладачів призвела до перекладу термінів «англ. *public administration*» як «державне управління», а «англ. *public interest*» як «державний інтерес». І ці приклади не є поодинокими.

Якщо мова йде про юридичний переклад текстів із інших європейських мов, зокрема польської, то корисним буде Українсько-польський, польсько-український термінологічний словник: право, фінанси, економіка, торгівля: близько 45 тис. слів (уклад. І. Яценко (2016))³⁰; Польсько-українсько-російський словник юридичної термінології: близько 30 тис. слів (уклад. І. Яценко (2007))³¹; Великий польсько-український українсько-польський словник із розширеною термінологією сучасного бізнесу: 200 тис. слів (уклад. С. Домагальські (2010))³². Проте, на жаль, фахових двомовних (багатомовних) словників з англійської або інших європейських мов (офіційних мов ЄС), предметом яких є адміністративно-правова термінологія, в Україні обмаль.

²⁸ Англійсько-французько-німецько-український словник..., s. 226.

²⁹ Англо-український словник міжнародного, s. 608.

³⁰ Українсько-польський, Польсько-український термінологічний словник : право, фінанси, економіка, торгівля: близько 45 тис. слів та словосполучень, ред. С.С. Яценка, Київ 2016.

³¹ І. Яценко, Польсько-українсько-російський словник юридичної термінології: близько 30 тисяч слів та словосполучень: близько 1 тисячі скорочень, ред. С. Яценка, Київ 2007.

³² С. Домагальські, Великий польсько-український, українсько-польський словник термінології сучасного бізнесу, Тернопіль 2010.

Одним із таких є Німецько-українсько-російський коментований словник з адміністративного права за редакцією Б. Шлоера та Ю. Зайцева³³.

Як слушно зазначає Колюшева О., під час перекладу такого роду термінології необхідно враховувати особливості цієї сфери, а також відмінності правових систем країн континентальної та англосаксонської правових сімей. Адже у країнах континентальної правової сім'ї домінуюче значення має нормативно-правовий акт, існує велика кількість запозичених термінів із римського права, а також поширена кодифікація нормативно-правових актів. Водночас у країнах англосаксонської правової сім'ї основним джерелом права є правовий прецедент, відсутність кодифікації, зокрема і адміністративного права, наявна велика кількість синонімічних виразів, що можуть бути перекладені або зрозумілі некоректно, якщо не враховується контекст їх вживання³⁴. Адже перекладацькому трансферу певного поняття повинен передувати аналіз мережі системних зв'язків, у які воно вплетене, а саме: понятійно-термінологічної парадигматики на мікроконтекстному рівні (рівні юридичного тексту певного типу) та на подальших макроконтекстних рівнях (в інституті, в галузі права, на загальноправовому та міжнародно-правовому рівнях)³⁵.

Висновки. Отже, проблеми формування вітчизняного понятійно-категоріального апарату адміністративного права безпосередньо стосуються як мовознавців-фахівців з перекладознавства, так і правників-адміністративістів. Дослідження та вирішення питань, що виникають під час перекладу актів європейського адміністративного права з європейських мов на українську, вимагають від перекладача одночасно лінгвістичного, юридичного, політологічного, а часом й історичного аналізу. Для розв'язання цієї проблеми, для підготовки висококваліфікованих фахівців, вбачаємо за необхідне здійснити кроки в таких напрямках:

- запровадити спецкурс «Юридичний переклад» на філологічних факультетах, що містили б елементи правознавства, що дало б можливість майбутнім перекладачам самостійно досліджувати систему українського й іноземного адміністративного права, і як результат – виконувати безпомилкові переклади іншомовних текстів навіть за відсутності наукових посібників, якими є словники юридичних термінів;
- запровадити спецкурс «Юридичний переклад» на юридичних факультетах у межах діяльності кафедр іноземних мов, а також розробити курси зі спеціалізованої іноземної мови (не обмежуючись виключно до англійської) для кожної спеціалізації ОКР «Магістр»;

³³ Б. Шлоер, І.В. Сойко, *Німецько-українсько-російський коментований словник з адміністративного права: 7000 термінів і терміносполучень*, ред. Б. Шлоера, Ю. Зайцева, Київ 2003.

³⁴ О. Колюшева, *Англійська адміністративно-правова термінологія в адміністративному праві України*, Київ 2017, с. 11.

³⁵ О. Шаблій, *Німецько-український юридичний переклад: методологія, проблеми, перспективи*, Ніжин 2012, с. 320.

- залучати до робочих груп із питань опрацювання довідників, словників, глосаріїв термінів ЄС юристів-практиків і теоретиків, представників окремих галузевих правничих наук для опрацювання проблемних питань укладення двомовних юридичних словників та довідників із мов держав-членів ЄС та РЄ, а також до проведення термінологічної експертизи законопроектів із основних напрямків співробітництва у публічно-правових сферах;
- здійснювати тренінги, майстер-класи, конференції, публікації в доступних на вітчизняному ринку журналах для перекладачів та юристів методології та особливостей здійснення юридичного перекладу європейського права та положень європейської правничої думки тощо.

Таким чином, існує відносна стабільність вітчизняної правничої термінології в цілому і динамічність адміністративно-правової, що активно реагує на зміни суспільних відносин, напрямки геополітичного (євроінтеграційного) розвитку держави. Це можемо прослідкувати на прикладі активного введення до понятійно-термінологічного апарату сучасного адміністративного права термінів європейського адміністративного права, з якими до нині існують проблеми з перекладом на українську мову, а саме: *public administration, good administration, good governance, public officials, public policies, stockholders, public interest, European administrative space, administrative capacity, public authorities* тощо. Тому для наближення вітчизняної адміністративно-правової термінології до термінології європейського адміністративного права необхідно здійснити комплексну роботу з упорядкування як загальноправової, так і галузевої юридичної термінології, залучивши до цього процесу вчених-адміністративістів, юристів-практиків, адвокатів, суддів, представників інших галузевих наук.

BIBLIOGRAFIA

- Anglo-ukrajinskyj slovnyk mizhnarodnoho, porivnialnoho i jevropskoho prava : blyzko 70 000 terminiv*, red. V.I. Muravjov, L.I. Shevchenko, Kyjiv 2010.
- Anglijsko-francuzko-nimecko-ukrajinskyj slovnyk terminologii Jevropskoho Sojuzu*, red. V. Jermolenko, Kyjiv 2007.
- Artykuca N.V., Usenko I.B., *Jurydychna terminologia*, w: *Jurydychna encyklopedija*, red. J.S. Shemshuchenko ta in., t. 6, Kyjiv 2004. s. 476–478.
- Aver'janov V., Derec' V., Shkolyk A. i in., *Derchavne upravlinnia: jevropski standarty, dosvid ta administratyvne pravo*, red. V. Aver'janova, Kyjiv 2007.
- Bagmut J.A., *Problemy perekladu suspil'no-politychnoji literatury ukrajins'koju movoju*, Kyjiv 2005.
- Bulgakova E.A., *Anglijskije terminy socialnoj raboty kak osobaja terminosistema*, „Vesnik SevKavGTU. Ser. Gumanitarnye nauki” 2(2004), s. 8–13.
- Cavoski A., *Interaction of law and language in the EU. Challenges of Translating in Multilingual Environment*, „The Journal of Specialised Translation” 27(2017), s. 58–74.
- Cvajgert K., Kiotz H., *Vvedenije v sravnitelnoje pravovedenije v sfere chasnoho prava*, t. I: *Osnovy*, Moskva 2000, s. 48.
- Domagalski S., *Velykyj pol'sko-ukrajins'kyj, ukrajins'koho-polskyj slovnyk terminologii suchasnoho biznesu*, Ternopil 2010.

- Encyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia*, red. J.P. Surmin, V.D. Bakumenko, A.M. Myhnenko, Kyjiv 2010.
- Galun'ko V., Kolusheva O., *Anglijska pravova terminologija: administratyvno-pravovyj aspekt*, Kyjiv 2018.
- Glosarij terminiv acquis ES*, <www.docs.google.com/spreadsheets/d/1UaFmClhRwE_g10nGyHT4SQXJI1OJ3uofvzRalhb8XSs/edit#gid=1467795730>, dostep: 24.02.2020.
- Jacenko I., *Pol'sko-ukrajins'ko-rosijskij slovnyk jurydychnoji terminologii: blyz'ko 30 tys. sliv ta slovospoluchen': blyz'ko 1 tys. Skorochen*, Kyjiv 2007.
- Koliusheva O., *Anglijska administratyvno-pravova terminologija v administratyvnomu pravi Ukrainy*, Kyjiv 2017.
- Konvencija pro zahyst prav ludyny i osnovopolozhnyh svobod*, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101>, dostep: 24.02.2020.
- Maksimov S.I., *Sravnitelnoje parvo i juridicheskaja lingvistika: perspektiva vzaimodejstvija, w: Porivnialne pravoznavstvo: suchasnyj stan i perspektivy rozvytku: zbirnyk naukovych prac*, red. J.S. Shemshuchenko, V.P. Tyhogo, M.M. Cymbalika, I.S. Hrytcenka, Lviv 2012, s. 96–99.
- Prezentacija ukrainomovnoji versiji posibnyka Rady Jevropy «Upravlinnia ta Vy»*, <www.coe.int/uk/web/kyiv/-/presentation-of-the-ukrainian-language-version-of-the-council-of-europe-handbook-administration-and-you->, dostep: 24.02.2020.
- Projekt ES Association4U*, <www.association4u.com.ua/270-mizhnarodna-konferentsiia-z-pytan-nyrydychnoho-perekladu-dlia-zabezpechennia-iakisnoho-zakonodavchoho-nablyzhenia-v-konteksti-ievrontehra.html>, dostep: 24.02.2020.
- Rabel E., *Zadachi i nieobchodimost' sravnitelnoho pravovedenija*, Jekaterinburh 2000.
- Radyshevska O.R., *Difinicii poniattia «publichna administracija» v ukrajinskij ta jevopejskij naukah administratyvnoho prava: koherentnist' doktrynalnyh pogliadiv*, „Porivnialno-analityczne prawo” 3(2018), s. 206–210.
- Rajt G., *Derhavne upravlinnia*, przekl. z angl. V. Ivashko, O. Kovalenko, S. Sokolyk, Kyjiv 1994.
- Reznik V.G., *Nimecka terminologija prava jak osoblyva terminosistema (na materialy terminiv administratyvnoho prava Nimechchyny)*, „Lingvistyka” 1/28(2013), s. 42–50.
- Shabl'ij O.A., *Nimecko-ukrajins'kyj jurydychnyj pereklad: metodologija, problemy, perspektivy*, Nizhyn 2012.
- Shloer B., Sojko I.V., *Nimecko-ukrajins'ko-rosijskij komentovanyj slovnyk z administratyvnoho prava: 7000 terminiv i terminospoluchen'*, Kyjiv 2003.
- Shugajev A.V., *Osoblynosti perekladu dokumentiv mizhnarodnoho prava*, „Littera Scripta Manet” 1(2015), s. 95–110.
- Strategija reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky*, rozporiadzhennia KM Ukrainy vid 8.02.2017. № 142-p, <www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370>, dostep: 24.02.2020.
- Strategija reformuvannia derhavnoho upravlinnia Ukrainy na 2016–2020 roky*, rozporiadzhennia KM Ukrainy vid 24.06.2016. № 474-p, <www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#n9>, dostep: 24.02.2020.
- Uhoda pro asociaciju mizh Ukrajinuju, z odnijeji storony, ta Jevropejskim Sojuzom, Jevropejskym spivtovarystvom z atomnoji energiji I jichnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoji storony vid 27.06.2014*, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011>, dostep: 24.02.2020.
- Ukrajins'ko-polskij, pols'ko-ukrajins'kyj terminologichnyj slovnyk: pravo, finansy, ekonomika, torgivlia (blyz'ko 45 tys. sliv ta slovospoluchen')*, red. S. Jacenka, Kyjiv 2016.
- Tryhlib K., *Harmonizacija zakonodavstva Ukrainy i zakonodavstva ES: nablyzhenia zagalno-pravovoji terminologii*, Harkiv 2014.
- Zahalna deklaracija prav ludyny vid 10.12.1948*, <www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015>, dostep: 24.02.2020.

**IMPACT OF THE TERMINOLOGY OF EUROPEAN ADMINISTRATIVE LAW
ON UPDATING THE TERMINOLOGY OF UKRAINIAN ADMINISTRATIVE LAW:
A PHILOLOGICAL AND LEGAL ASPECTS**

SUMMARY

In the context of European and Euro-Atlantic integration the terminology of national administrative law undergoes significant changes: there is a re-evaluation of the main legal categories, new terms that are not specific to the Ukrainian terminology are introduced, linguistic constructions that are modified in the contextualization process are used. In this article the author explores the concepts, features and issues that arise when translating the terms used in the EU law and the Council of Europe law in the field of administrative law, as well as in European administrative law; determines their impact on updating the terminology of modern administrative law of Ukraine. The author pays special attention to the issues of translation and introduction of English terms into the national administrative law, in particular public administration, public interest, good administration, good governance, public authority, etc. The author summarizes the issues that arise during the translation of administrative terminology by translators from European languages (including English), as well as the ways to overcome them.

KEY WORDS: terminology, Europeanization, legal translation, EU law, public administration, administrative law

